

Cyberbullying u dobi od 12. do 14.godine života

Šikac Satti, Katja

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Dental Medicine and Health Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:243:238536>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Dental Medicine and Health Osijek
Repository](#)



SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO
OSIJEK

Diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo

Katja Šikac Satti

CYBERBULLYING U DOBI OD 12. DO 14.
GODINE ŽIVOTA

Diplomski rad

Sveta Nedelja, 2022.

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO
OSIJEK**

Diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo

Katja Šikac Satti

**CYBERBULLYING U DOBI OD 12. DO 14.
GODINE ŽIVOTA**

Diplomski rad

Sveta Nedelja, 2022.

Rad je ostvaren na Fakultetu za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, diplomski studij sestrinstva Sveta Nedelja.

Mentor rada : prof. prim. dr. sc. Igor Filipčić, dr. med.

Rad ima 39 listova, 15 tablica i 0 slika.

Znanstveno područje: Biomedicina i zdravstvo

Znanstveno područje: Kliničke medicinske znanosti

Znanstvena grana: Sestrinstvo

Predgovor

Prvo bih se željela zahvaliti svom mentoru dr.sc. Igoru Filipčiču, dr. med., koji je pristao biti mentor, zahvalila bih i glavnoj sestri Klinike za psihijatriju Kristini Bosak, mag. med. techn. na velikoj pomoći u izradi diplomskog rada, a također i sestri Iris Topolić, mag. med. techn. Zahvaljujem profesorima i učenicima osnovne škole Bartola Kašića na sudjelovanju i pomoći oko provedbe upitnika za diplomski rad. Zahvalila bih se svim svojim kolegicama sa studija, najviše Dorotei Čusak s kojim sam dijelila „klupu“ svih 5 godina studiranja. Veliko hvala i mojoj obitelji kojoj ujedno i posvećujem svoj diplomski rad jer bez njihove podrške, razumijevanja i ljubavi ne bih bila tu gdje sam danas. Svojom pomoći osigurali su mi i pokazali bolje sutra. Od srca vam hvala!

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Nasilje na internetu	1
1.2. Vrste nasilja na internetu.....	3
1.3. Internet nasilnici i žrtve	5
1.4. Prevencija internetskog nasilja	6
1.5. Zakon za maloljetnike	6
2. CILJ ISTRAŽIVANJA	8
3. MATERIJAL I METODE	9
3.1. Ustroj studije	9
3.2. Ispitanici.....	9
3.3. Metode	9
3.4. Statističke metode	9
4. REZULTATI.....	10
5. RASPRAVA	24
6. ZAKLJUČAK	28
7. SAŽETAK	29
8. SUMMARY	31
9. LITERATURA	31
10. ŽIVOTOPIS.....	33

1. UVOD

Početak 21. stoljeća obilježen je naglim porastom informatičke komunikacije. Internet postaje sve popularnije oblik komunikacije. Populacija koristi internet na dnevnoj bazi oko svakodnevnih aktivnosti. Internet postaje sve više bogatiji informacijama i pristupačniji ljudima. Dolaskom interneta u ljudsku svakodnevicu počeo je porast korištenja društvenih mreža. Provedeno istraživanje u Americi govori kako čak 93% tinejdžera provodi slobodno vrijeme na internetu koristeći društvene mreže (1, 2). Istraživanje koje je provedeno 2013. g. u Republici Hrvatskoj govori kako 93% maloljetnika ili tinejdžera ima otvoren Facebook profil. Internet mladim ljudima pruža brzu dostupnost informaciji, izvor raznih zabava, učenje putem raznih online stranica, kreativnost i slično (1-3). Međutim, dosta mladih ljudi ne razumiju kako su društvene mreže vrlo opsežne jer ih koristi milijuni ljudi te osim što donose razne benefite imaju i razne opasnosti. Djeca koja ulaze u pubertet upravo su jedinice koje su najosjetljivije prilikom korištenja interneta. Osim što su neducirani o društvenim mrežama, mišljenje njihovih vršnjaka i prijatelja im je vrlo bitno. Puno puta izloženi su neprimjerenim i nasilnim sadržajima koje internet donosi, nepristojnim i uznemirujućim porukama i komentarima na društvenim mrežama, upoznavanje anonimnih ljudi i slično. Takvim načinom komunikacije kroz svakodnevicu upravo dolazi današnji moderan problem, a zove se internetsko nasilje. (4, 6, 7).

1.1. Nasilje na internetu

Nasilje na internetu (cyberbullying) podrazumijeva svaku komunikacijsku aktivnost putem interneta koja se može smatrati štetnom za pojedinca, ali i za opće dobro (8). Internetsko nasilje je pojava koja se javila razvojem interneta, pristupačnosti i otvorenosti društvenih mreža. Nasiljem na internetu smatra se slanje svakakvih poruka koje su namjerno upućene osobi kako bi je povrijedili i uznemirili. Svrha takve poruke je naštetiti osobi koja se ne zna i ne može obraniti od takvih poruka. Nasilje se može podrazumijevati kao slanje tekstualne poruke osobi, slanje videozapisa, audiozapisa, fotografije. Nasilje se može izvoditi putem raznih izvora kao što su npr. SMS poruka, e-mailom, društvene mreže, forumi, blogovi i slično. Razlikuje su dvije vrste nasilja.

Zlonamjerno nasilje definira se kao nasilje kada se nekome zlonamjerno i namjerno pokušava naštetiti i zloupotrijebiti određenu moć nad osobom (6). Nezlomamjerno nasilje je nasilje u kojem nasilnik vrijeđa, omalovažava ili na bilo koji drugi način oštećuje žrtvu pritom nije svjestan posljedica koje ostavlja na žrtvu. Nezlomamjerno nasilje dijeli se na dvije skupine. Prva je edukativno nasilje gdje nasilnik smatra kako posljedice nasilja djeluju edukativno na žrtvu. U nenamjernom nasilju nasilnici smatraju kako njihove posljedice nisu štetne i ne štete žrtvi. Postoje dvije vrste napada od strane internet nasilnika. Izravni napad je kada nasilnik izravno vrši nasilje nad osobom. Drugi način je napad preko posrednika. Nasilnik vrši napad preko treće osobe, obično osoba na kojoj se vrši napad nije svjesna toga (9).

Mnogi istraživači smatraju kako je internetsko nasilje i nasilje koje se vrši uživo, odnosno tradicionalno nasilje zasebni fenomeni. Nasilje koje se provodi putem interneta ne zahtijeva mjesto, vrijeme niti fizički prisutnu osobu. Također, internetsko nasilje ne podrazumijeva neverbalne znakove kao što su izraz lica, položaj tijela te samim time nasilnici postaju bestjelesne osobe. Slanjem bilo kakve poruke žrtvi nasilnik ne zna kako će osoba reagirati u određenom trenutku na dobivenu poruku. Tinejdžeri šalju poruke svojim vršnjacima kao oblik zabave te im poslanom porukom raste samopouzdanje. Kako je u većini slučajeva nasilnik preko interneta anonimn, tako se žrtva jako rijetko može zauzeti za sebe i suočiti s nasilnikom (9, 10). Upravo takvim načinom zlostavljanja kada je nasilnik anonimn, okrutnost internetskog nasilja se povećava. Anonimni nasilnici ne shvaćaju koliko mogu povrijediti žrtvu, u većini slučajeva se ne mogu pronaći, a tragovi u vršenju nasilja nad osobom su minimalni tako da nasilnik vrlo lako može zaboraviti učinjenu štetu. Nasilnik može vršiti nasilje nad žrtvom u bilo kojem dijelu dana ili noći te intenzitet javljanja i slanja poruka može biti vrlo čest. Žrtva na kojoj se vrši nasilje može se osjećati vrlo ne zaštićeno naspram nasilnika. Također, prilikom vršenja nasilja preko interneta žrtva nema svoj siguran prostor ukoliko ne ugasi svoje društvene mreže. Internetsko nasilje uzrokuje veću štetu nad osobom zbog toga jer žrtva nema kontrolu nad svojim nasilnikom. Kako u tradicionalnom nasilju, tako i u internetskom nasilju postoji promatrač. Uloga u internetskom nasilju je puno opširnija nego kod običnog nasilja, a to da je promatrač s nasilnikom u vrijeme slanja neprimjerenog sadržaja žrtvi, nalazi se sa žrtvom za vrijeme primanja neprimjerenog sadržaja i treća uloga mu je da nije ni sa žrtvom niti s nasilnikom, ali vidi neprimjeren sadržaj koji nasilnik šalje žrtvi. (8-11).

1.2. Vrste nasilja na internetu

Postoji opisano osam vrsta nasilja na internetu. U podvrste internetskog nasilja spadaju klevetanje, ogovaranje, vrijeđanje, uhođenje, isključivanje žrtve, obmanjivanje, lažno predstavljanje, nedozvoljeno priopćavanje. Također, neki od autora navode veselo šarmiranje žrtve preko interneta. (9, 12).

Klevetanje i ogovaranje.

Nasilnik objavljuje lažne izjave putem interneta o žrtvi kako bi se žrtva ponizila ili isključila iz socijalnih aktivnosti. Nasilnik šalje ili objavljuje neistinu ili uvredljive komentare s namjerom da se naštetiti žrtvi. Šteti se njegova reputacija ili društveni odnosi. Prilikom takvog internetskog nasilja, žrtvu se najčešće ne napada direktno. Nasilnik najčešće objavljuje slike, audiozapise i slično u grupama gdje se nalaze zajedničke osobe, komentira ružno o toj osobi i slično. Također, nasilnik može slati slike koje su uređene, odnosno fotošopirane gdje se uopće ne nalazi žrtva nasilja nego mu je izrezano tijelo, glava i slično u neku prostoriju, grupu ljudi ili događaj. (12, 13).

Vrijeđanje.

Kratka i veoma brutalna rasprava između nasilnika i žrtve ili više osoba putem interneta. Uključuje vrlo vulgaran i nepristojan rječnik nasilnika. Vrijeđanje se također može sastojati od uvreda na račun žrtve i prijetnja (12). Najčešće se odvija između žrtve i nasilnika te osobe sa strane nisu uključene u takvu raspravu, ali mogu je pratiti i vidjeti što nasilnik upućuje žrtvi (13). Vrlo često nasilnik traži temu o kojoj je žrtva vrlo entuzijastična i motivirana te ju pokušava poniziti i omalovažiti. Napadači jako često nemaju motiva za napad žrtve, tako da ukoliko ih netko napadne ili im se suprotstavi, postaju vrlo defenzivni. Nasilniku nije bitno o kojoj temi se raspravlja sve dok mu uspijeva poniziti i omalovažiti žrtvu.

Uhođenje.

Uhođenje znači da nasilnik prati žrtvu kontinuirano na online platformama, nasilnik može biti primjetan ili može tajno pratiti žrtvu. Uhođenje se najčešće odvija tako da nasilnik konstantno šalje uvredljive i neprimjerene sadržaje žrtvi. Uhođenje se u većini slučajeva odvija preko privatnih kanala osobe, u manjoj razini slučaja nasilnik je anoniman. Uhođenje je vrlo srodno s ogovaranjem i klevetanjem osobe jer osoba često objavljuje laži i neistine na svojim kanalima. Također,

uhodjenje ima posebnu kategoriju, a to je fizički napad na osobu koji se zove skakutanje ili hopping. Takav način napada najčešće se snima i objavljuje na društveni kanalima kako bi ljudi vidjeli napad na žrtvu (13).

Isključivanje žrtve.

Podrazumijeva isključivanje žrtve iz neke grupe koja se odvija *online* ili neke društvene zajednice. Isključivanje može podrazumijevati isključivanje iz nekih videoigrica koje osoba igra, grupa na društvenim mrežama, blogova koji se zajednički pišu i slično. Isključivanje žrtve iz nekih društvenih online događaja izaziva kod žrtve jaku emocionalnu „patnju“. Isključivanje je kod tinejdžera vrlo osjetljivo i izaziva im razne negativne osjećaje jer su u osjetljivoj dobi te im je društveni život jedna od važnijih stvari u životu (7, 12, 13).

Obmanjivanje.

Vrlo složen proces u kojem se obmanjuje žrtvu s njezinim informacijama *online*. U obmanjivanju je vrlo bitno naglasiti kako je nasilnik došao do određenih informacija o žrtvi. Nasilnik se koristi s raznoraznim prevarama kako bi došao do određenih informacija o žrtvi te koristi informacije kojih se žrtva srami i ne želi podijeliti s javnosti (9). Vrlo važno je napomenuti kako nasilnik postaje dobar sa žrtvom te u potpunosti dobiva njezino povjerenje kako bi dobio određene informacije koje su mu potrebne za obmanu žrtve.

Lažno predstavljanje na internetu.

Lažno predstavljanje na internetu je vrlo česta pojava i događa se svakodnevno. Nasilnik radi lažan profil na društvenim mrežama, čak dolazi i do krađe identiteta u ovoj vrsti internetskog nasilja, hakira profil žrtve i neovlašteno ga koristi. Hakiranje profila je jako česta pojava kod tinejdžera, izmjenjuju lozinke kako bi pokazali da su pravi prijatelji. Osoba koja je hakirala profil druge osobe i sada se koristi njezinim identitetom na internetu, može slati provokativne slike, neprimjeren sadržaj, slati svakakve neprimjerene i omalovažavajuće sadržaje i poruke (11, 13).

Nedozvoljeno priopćavanje, odnosno lažno razotkrivanje žrtve.

Nasilnik razotkriva o žrtvi nekakav sadržaj koji je žrtvi vrlo bitan i ne želi da ljudi saznaju. Vrlo česta pojava je kada cura i dečko prekinu ljubavnu vezu. Dečko ili cura prijete da će razotkriti slike partnera. Informacije koje osoba razotkriva su privatne i osjetljive za žrtvu (9, 12).

Veselo šarmiranje je fizički napad na pojedinca ili grupu ljudi. Uglavnom šarmiraju osobu te snimaju videozapis koji se dijeli na društvenim mrežama ili na internetu. Često nasilnik zadaje teške fizičke ozljede žrtvi prilikom snimanja videozapisa (9).

1.3. Internet nasilnici i žrtve

Nasilnici na internetu najčešće su u lošijim odnosima sa svojim roditeljima ili skrbincima. Vrlo često se opuštaju u delikventna ponašanja. Također, internet nasilnici su u većini slučajeva uključeni i u fizička nasilja. Uključivanje u internetsko nasilje ima dosta čimbenika, neki od njih su npr. nedostatak roditeljske topline i ljubavi, nedostatak autoriteta i nadzora nad internetom, nedostatak emocionalne topline i slično. Također, internet nasilnici osim što se mogu ponašati delikventno, mogu biti i asocijalni u društvu. Internet nasilnici mogu se svrstati i u kategorije. Prva kategorija je osvetoljubiv anđeo, nasilnik sebe ne smatra nasilnikom. Nasilnik smatra kako on donosi pravdu te pokušava zaštititi ljude oko sebe. Karakterizira ih volja za osvetom te osobe koja je napravila nepravdu. Štreber osvetnik je nasilnik koji nastoji pokazati moć nad drugim ljudima. Istraživanja su pokazala kako su ti nasilnici uglavnom asocijalni ljudi, u većini slučajeva su bili osobe koje su doživljavali tradicionalno nasilje (9). Nasilnik gladan moći je nasilnik koji ima dosta sličnosti s običnim nasiljem koje se događa licem u lice. Nasilnik pokušava biti autoritet te pokušava kontrolirati druge ljude služeći se strahom i očajem. Razlika između običnog nasilja i internet nasilja je ta da se internet nasilje odvija preko interneta. Zlobne djevojke su nasilnici koji odvijaju nasilje u grupama, vrše ih samo iz čiste dosade. Nasilnici koriste vrijeđanje i omalovažavanje kako bi poboljšali i podigli svoj ego (2, 12). Zadnja kategorija su nepažljivi nasilnici koji nisu svjesni štete te reagiraju bez ikakvog razmišljanja kakve će posljedice biti. Ne upuštaju se u neke aktivnosti namjerno.

Ljudi koji imaju društvene mreže, blogove, račune na raznoraznim internet stranicama izloženi su riziku internet nasilja. Što više ljudi otkrivaju informacije o sebi na internetu, to su više izloženi nasilnicima. Žrtve internet nasilja su uglavnom osobe koje bi bile žrtve i običnog nasilja. Žrtve su uglavnom asocijalne, nekomunikativne, depresivne, potištene i izolirane iz društva. Vrlo je važno

naglasiti kako osobe koje su doživjele bilo kakav oblik nasilja imaju problema s mentalnim zdravljem. Često su depresivne, anksiozne i bojažljive (12, 13). Žrtve su jako često sklone alkoholu i drogi. Najčešća emocija koja se javlja kod žrtve je ljutnja. Također, vrlo je važno naglasiti kako su neki tinejdžeri više osjetljiviji nego druge osobe na bilo kakav oblik nasilja preko interneta. Neki od znakova da osoba proživljava internetsko nasilje je izbjegavanje interneta, društvenih mreža, izbjegavanje osobnog računala ili mobitela. Osoba se izolira od društva, postaje šutljiva i nekomunikativna te izbjegava svoje svakodnevne aktivnosti. Nerijetko bude razdražljiva, ljuta i u strahu (1, 12, 13).

1.4. Prevencija internetskog nasilja

Prvi korak u prevenciji internetskog nasilja je taj da se podigne svijest kod ljudi kako bi ljudi postali svjesni da se internetsko nasilje događa svakodnevno. Kod tinejdžera je važno uključiti sve osobe iz njihovog života u internet svijet, roditelje, nastavnike, prijatelje, braću i sestre i sl. Zadaća nastavnika i stručne službe je kontinuirana edukacija o internetskom nasilju. Također, kontinuirano educiranje i komunikacija s roditeljima/skrbnicima o važnosti kontrole i autoriteta nad internetom tinejdžera. Ustanove za odgoj i obrazovanje bi trebale konstantno provoditi radionice na temu internetskog nasilja. U školi bi školska pravila trebala biti jasno regulirana kako bi djeca znala kada smiju koristiti mobilne telefone. Roditelje obavijestiti kako bi tinejdžeri trebali držati mobitele i računala u kuhinji ili dnevnoj sobi kako bi ih roditelji što bolje mogli kontrolirati. Postavljanje jasnih pravila i autoriteta nad tinejdžerom daje mu osjećaj sigurnosti i kontrole makar to roditelji/skrbnici i djeca nisu svjesni. Kako su tinejdžeri puno društvenija bića od odraslih osoba i mišljenje vršnjaka im je jako bitno, odrasle osobe bi trebale raditi na „prijateljskom“ odnosu s tinejdžerima, ostvariti osjećaj sigurnosti i komunikacije te ih educirati kako je bitno da, ukoliko dođe do internetskog nasilja, obavijeste nadležnu osobu, odnosno osobu kojoj vjeruju (1, 9-13).

1.5. Zakon za maloljetnike

Bilo kakav oblik nasilja na internetu je kažnjivo zakonom. Svaka uvreda, omalovažavanja, neprimjeren sadržaj, seksualna uvreda ili uznemiravanje je kažnjivo zakonom. Maloljetni tinejdžer

ne može samostalno odgovarati za svoja djela. Ukoliko maloljetnik počini kazneno djelo internetskog nasilja, policija prvo kontaktira centar za socijalnu službu. Osobe od 14 do 16 godine života su mlađi maloljetnici te im se izriču odgojne mjere. Osobe od 16 do 18 su stariji maloljetnici i uz odgojne mjere izriče im se i maloljetnički zatvor. Državno odvjetništvo vodi svako kazneno djelo koje maloljetnik napravi na internetu, dok informacije koje su potrebne za kazneni slučaj, prikuplja isključivo policija (1, 14).

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Opći cilj rada je prikazati mišljenje učenika sedmih razreda Osnovne škole Bartola Kašića prema internetskom nasilju.

Specifični ciljevi su:

1. istražiti demografske karakteristike ispitanika (spol, životnu dob)
2. istražiti njihov vremenski boravak na internetu i društvenim mrežama i koliko ga često na koju društvenu mrežu ili aktivnost koriste povezano sa spolom
3. istražiti njihovu vlastitu percepciju znanja o pojmu interneta i društvenih mreža
4. istražiti njihovo poznavanje i susretanje s internetskim nasiljem
5. istražiti mišljenje o internetu, društvenim mrežama i internetskom nasilju
6. istražiti percepciju ispitanika o pojmu internetskog nasilja

3. MATERIJAL I METODE

3.1. Ustroj studije

Provedeno je prosječno istraživanje.

3.2. Ispitanici

Upitnik je bio proveden u osnovnoj školi Bartola Kašića na Jarunu. Upitnik su ispunjavali učenici sedmih razreda osnovne škole Bartola Kašića koji su dobrovoljno pristali na sudjelovanje. Također, prije provedbe ankete učenici su morali donjeti informirani pristanak od strane roditelja/skrbnika. Istraživanje je bilo provedeno anonimno. U istraživanju su sudjelovala 104 učenika osnovne škole Bartola Kašića. Istraživanje se provodilo od 1.5.2022. do 1.6.2022.

3.3. Metode

Upitnik je bio podijeljen učenicima sedmih razreda u osnovnoj školi Bartola Kašića. Sastojao se od dvadeset jednog pitanja i bio je podijeljen svim učenicima s dozvolom roditelja i njihovim samim pristankom u osnovnoj školi Bartola Kašića. Za ispunjavanje ankete bilo je predviđeno 10 minuta.

3.4. Statističke metode

Za opis distribucije frekvencija istraživanih varijabli upotrijebljene su deskriptivne statističke metode. Srednje su vrijednosti izražene sredinama rankova. Za utvrđivanje razlika rezultata između dvije nezavisne varijable korišten je Mann Whitney test, te Kruskal Wallis test za provjeru razlika u rezultatima među više nezavisnih skupina ispitanika. Za utvrđivanje između kategorijalnih varijabli korišten je Hi kvadrat test i Fisher's exact test. Kao razinu statističke značajnosti uzeta je vrijednost $p < 0,05$. Za obradu je korišten statistički paket IBM SPSS 25, proizvedeno u Chicago, SAD, 2017. godine.

4. REZULTATI

U istraživanju su sudjelovala 104 ispitanika, od toga je u ispitivanom uzorku 56 (53,8 %) ispitanika ženskog spola i 47 (45,2 %) ispitanika muškog spola, te je 59 (56,7 %) ispitanika u dobi od 13 godina (Tablica 1.).

Tablica 1. Obilježje ispitivanog uzorka.

		N (%)
Spol	Muško	47 (45,2)
	Žensko	56 (53,8)
	Nije odgovorilo	1 (1)
Dob	12	23 (22,1)
	13	59 (56,7)
	14	21 (20,2)
	Nije odgovorilo	1 (1)

Od ukupnog broja ispitanika njih 52 (50 %) na internetu provodi 3 do 4 sata dnevno, 70 (67,3 %) ih tvrdi kako njihovi roditelji/ skrbnici ne kontroliraju njihove društvene mreže, 97 (93,3 %) ih tvrdi kako koriste društvene mreže, te ih 85 (81,7 %) koristi WhatsApp. Pitanje „Koje društvene mreže koristite?“ bilo je s mogućnošću višestrukog odgovaranja (Tablica 2.).

Tablica 2. Distribucija varijabli koje se odnose na korištenje interneta i društvenih mreža.

		N (%)
Koliko vremena provodite na internetu?	Manje od 1 sata	7 (6,7)
	3 do 4 sata	52 (50)
	5 do 6 sati	38 (36,5)
	Više od 10 sata dnevno	7 (6,7)
	Kontroliraju li roditelji/skrbnici Vaše društvene mreže?	Da
	Ne	70 (67,3)
Koristite li društvene mreže?	Da	97 (93,3)
	Ne	7 (6,7)
Koje društvene mreže koristite?	Facebook	7 (6,7)
	Instagram	51 (49)
	WhatsApp	85 (81,7)
	Tick Tock	46 (44,2)
	Snapchat	60 (23,2)
	Sve navedeno	5 (4,8)
	Ništa od navedenog	5 (4,8)

Od ukupnog broja ispitanika njih 31 (29,8 %) koristi ponekad internet za učenje i pisanje zadaće, 37 (35,6 %) ih koristi uvijek internet za slušanje glazbe, 31 (29,8 %) ih često koristi internet za igranje igrica, te ih 41 (39,4 %) uvijek koristi internet za društvene mreže (Tablica 3.).

Tablica 3. Distribucija varijabli koje se odnose na svrhu korištenja interneta i društvenih mreža.

Svrha korištenja interneta		N (%)
Za učenje i pisanje zadaće	Nikada	8 (7,7)
	Rijetko	16 (15,4)
	Ponekad	31 (29,8)
	Često	26 (25)
	Uvijek	23 (22,1)
Za slušanje glazbe	Nikada	6 (5,8)
	Rijetko	11 (10,6)
	Ponekad	24 (23,1)
	Često	26 (25)
	Uvijek	37 (35,6)
Za igranje igrica	Nikada	16 (15,4)
	Rijetko	10 (9,6)
	Ponekad	24 (23,1)
	Često	31 (29,8)
	Uvijek	23 (22,1)
Za društvene mreže	Nikada	6 (5,8)
	Rijetko	13 (12,5)
	Ponekad	13 (12,5)
	Često	31 (29,8)
	Uvijek	41 (39,4)

Od ukupnog broja ispitanika njih 94 (90,4 %) smatra kako je nasilje slanje uvredljivih poruka, 86 (82,7 %) ih smatra kako pojam nasilja na internetu označava anonimno predstavljanje, 94 (90,4 %) ih smatra kako bi nasilje trebalo prijaviti nadležnoj osobi, 100 (96,2 %) ih smatra kako zna što je cyberbullying, 90 (86,5 %) ih smatra kako je cyberbullying vrijeđanje, te ih 62 (59,6 %) poznaje osobu koja je doživjela internetsko nasilje. Pitanja „U nasilje spada“, „Što označava pojam nasilja na internetu?“, „Što označava pojam nasilja na internetu?“ i „Što je za vas cyberbullying?“ bilo je s mogućnošću višestrukog odgovaranja (Tablica 4.).

Tablica 4. Distribucija varijabli koje se odnose na nasilje, nasilje na internetu i cyberbullying.

		N (%)
U nasilje spada	Šamar	86 (82,7)
	Čupanje kose	75 (72,1)
	Vrijeđanje	90 (86,5)
	Objavljivanje ružnih komentara i statusa na internetu	84 (80,8)
	Slanje uvredljivih poruka	94 (90,4)
	Prijetnje smrću	87 (13,4)
	„Provaljivanje“ u tuđe korisničke račune	65 (62,5)
	Slanje tuđih fotografija	68 (65,4)
Što označava pojam nasilja na internetu?	Postavljanje internetske ankete o žrtvi	43 (41,3)
	Slanje neželjene pošte na e-mail ili u inbox na društvenim mrežama	67 (64,4)
	Lažno predstavljanje	20 (19,2)
	Aninimno predstavljanje	86 (82,7)
Treba li nasilje na internetu prijaviti nadležnoj osobi?	Da	94 (90,4)
	Ne	10 (9,6)
Znate li što znači cyberbullying, tj. virtualno zlostavljanje	Da	100 (96,2)
	Ne	3 (2,9)
	Nije odgovoreno	1 (1)
Što je za vas cyberbullying?	Neprimjeren sadržaj	47 (45,2)
	Krađa lozinki	58 (55,8)
	Vrijeđanje	90 (86,5)
	Slanje lažnih informacija	74 (71,2)
	Primanje ili slanje virusa	36 (34,6)
	Psovanje na internetu	32 (30,8)
Poznajete li osobu koja je doživjela internetsko nasilje?	Da	62 (59,6)
	Ne	42 (40,4)

Od ukupnog broja ispitanika njih 67 (64,4 %) tvrdi kako bi se obratili za pomoć u slučaju da ih netko maltretira na internetu roditelju/ skrbniku, 59 (56,7 %) bi odmah izbrisalo mail kada im s nepoznate e-mail adrese stigne e-mail s uznemirujućim fotografijama, te ih 53 (51 %) tvrdi ko su vidjeli cyberbullyng (Tablica 5.).

Tablica 5. Distribucija varijabli koje se odnose na nasilje, nasilje na internetu i cyberbullyng.

		N (%)
Kome biste se obratili za pomoć u slučaju da vas netko maltretira na internetu?	Roditelju/skrbniku	67 (64,4)
	Učitelju	14 (13,5)
	Bratu ili sestri	11 (10,6)
	Prijatelju	12 (11,5)
Kad vam s nepoznate e-mail adrese stigne e-mail s uznemirujućim fotografijama, najbolje je	Odmah ga izbrisati	59 (56,7)
	Odgovoriti da me pusti na miru	3 (2,9)
	Prijaviti roditeljima/skrbniku, profesorima	40 (38,5)
	Ništa ne poduzeti	2 (1,9)
Jeste li ikada vidjeli ili doživjeli cyberbullying?	Vidio/la sam	53 (51)
	Doživio/la sam	17 (16,3)
	Nikad nisam doživio/la	28 (26,9)
	Nikad nisam video/la	6 (5,8)

Od ukupnog broja ispitanika njih 50 (48,1 %) smatra kako je neprihvatljivo gledanje spotova koji prikazuju školske tučnjave na YouTubeu, 78 (75 %) ih smatra kako cyberbullyng ostavlja posljedice na njihovo zdravlje, 69 (66,3 %) ih smatra kako se cyberbullyng događa svakodnevno, te ih 69 (66,3 %) smatra kako bi profesori trebali više pričati o cyberbullyngu (Tablica 6.).

Tablica 6. Distribucija varijabli koje se odnose na posljedice nasilja na internetu, učestalost i prevenciju.

		N (%)
Gledanje spotova koji prikazuju školske tučnjave na YouTubeu je	Prihvatljivo	12 (11,5)
	Svi to rade	11 (10,6)
	Nasilje na internetu	30 (28,8)
	Neprihvatljivo	50 (48,1)
	Nije odgovoreno	1 (1)
Mislite li da je cyberbullying opasan za mentalno zdravlje?	Da	93 (89,4)
	Ne	10 (9,6)
	Nije odgovoreno	1 (1)
Mislite li da internetsko nasilje ostavlja posljedice na vaše zdravlje?	Da	78 (75)
	Ne	25 (24)
Što mislite koliko često se događa cyberbullying?	Svakodnevno	69 (66,3)
	Često	29 (27,9)
	Rijetko	4 (3,8)
	Nikada	2 (1,9)
Smatrate li kako bi profesori više trebali pričati o cyberbullyingu i opasnostima na internet?	Profesori bi više trebali pričati o cyberbullyingu	35 (33,7)
	Profesori dovoljno pričaju o cyberbullyingu	69 (66,3)

Pokazalo se kako postoji značajna razlika u vremenu provedenom na internetu prema spolu ispitanika ($X^2=8,949$; $P=0,003$), na način da značajno više ispitanika ženskog spola tvrdi kako koristi društvene mreže dok značajno više ispitanika muškog spola tvrdi kako ne koristi (Tablica 7.).

Tablica 7. Povezanost korištenja i kontrole društvenih mreža sa spolom ispitanika.

		Spol		X ²	P*
		Muško N (%)	Žensko N (%)		
Koristite li društvene mreže?	Da	40 (41,7)	56 (58,3)	8,949	0,003
	Ne	7 (100)	0		
Kontroliraju li roditelji vaše društvene mreže?	Da	11 (32,4)	23 (67,6)	3,607	0,05
	Ne	36 (52,2)	33 (47,8)		

* Hi kvadrat test

Pokazalo se kako nema značajnih razlika u korištenju i kontroli društvenih mreža prema dobi ispitanika (Tablica 8.).

Tablica 8. Povezanost korištenja i kontrole društvenih mreža s dobi ispitanika.

		Dob			P*
		15 N (%)	16 N (%)	17 N (%)	
Koristite li društvene mreže?	Da	21 (21,9)	54 (56,3)	21 (21,9)	0,55
	Ne	2 (28,6)	5 (71,4)	0	
Kontroliraju li roditelji vaše društvene mreže?	Da	8 (23,5)	23 (67,6)	3 (8,8)	0,10
	Ne	15 (21,7)	36 (52,2)	18 (26,1)	

* Fisher's exact test

Pokazalo se kako postoji značajna razlika prema spolu u korištenju interneta za slušanje glazbe ($U=624,5$; $P<0,001$), za igranje igrica ($U=815,0$; $P=0,001$) i za društvene mreže ($U=1030,0$; $P=0,04$), na način da značajno više za slušanje glazbe i društvene mreže internet koriste ispitanici ženskog spola, dok značajno više internet koriste za igranje igrica ispitanici muškog spola. Značajna razlika postoji prema dobi u korištenju interneta za društvene mreže ($H=6,181$; $P=0,04$), post hoc usporedbama (Dunn) pokazalo se kako značajno više internet za društvene mreže koiste ispitanici u dobi od 14 godina naspram ispitanika u dobi od 13 godina ($P=0,03$) (Tablica 9.).

Tablica 9. Učestalost i svrha korištenja interneta i društvenih mreža prema spolu i dobi ispitanika.

	Spol	Sredine rankova	U	P*
Koliko vremena provedete na internetu?	Muško	47,55	1107,0	0,12
	Žensko	55,73		
Korištenje interneta za učenje i pisanje zadaće	Muško	46,54	1059,5	0,08
	Žensko	56,58		
Korištenje interneta za slušanje glazbe	Muško	37,29	624,5	<0,001
	Žensko	64,35		
Korištenje interneta za igranje igrica	Muško	62,66	815,0	0,001
	Žensko	43,05		
Korištenje interneta za društvene mreže	Muško	45,91	1030,0	0,04
	Žensko	57,11		
	Dob	Sredine rankova	U	P†
Koliko vremena provedete na internetu	12	55,39	3,336	0,18
	13	47,96		
	14	59,4		
Korištenje interneta za učenje i pisanje zadaće	12	58,87	3,128	
	13	47,68		
	14	56,62		
Korištenje interneta za slušanje glazbe	12	44,74	1,908	0,38
	13	54,37		
	14	53,29		
Korištenje interneta za igranje igrica	12	60,43	3,846	0,14
	13	47,32		
	14	55,90		
Korištenje interneta za društvene mreže	12	52,33	6,181	0,04
	13	47,19		
	14	65,17		

* Mann Whitney test; † Kruskal Wallis test

Pokazalo se kako postoji značajna razlika u mišljenju treba li nasilje na internetu prijaviti nadležnoj osobi prema spolu ispitanika ($X^2=5,273$; $P=0,02$), na način da značajno više ispitanika ženskog spola smatra da treba dok značajno više ispitanika muškog spola smatra da ne treba (Tablica 10.).

Tablica 10. Povezanost varijabli koje se odnose na nasilje na internetu i spola ispitanika.

		Spol		X ²	P*
		Muško N (%)	Žensko N (%)		
Treba li nasilje na internetu prijaviti nadležnoj osobi?	Da	39 (41,9)	54 (58,1)	5,273	0,02
	Ne	8 (8,0)	2 (2,0)		
Znate li što znači cyberbullying, tj. virtualno zlostavljanje?	Da	45 (45,5)	54 (54,5)	1,376	0,50
	Ne	2 (6,7)	1 (3,3)		
Poznate li osobu koja je doživjela internetsko nasilje?	Da	27 (44,3)	34 (55,7)	0,133	0,73
	Ne	20 (47,6)	22 (52,4)		

* Hi kvadrat test

Pokazalo se kako postoji značajna razlika poznavanju osobe koja je doživjela internetsko nasilje prema dobi ispitanika ($P=0,04$), na način da značajno više ispitanika u dobi od 12 godina tvrdi da poznaje dok značajno više ispitanika u dobi od 13 godina tvrdi da ne poznaje (Tablica 11.).

Tablica 11. Povezanost varijabli koje se odnose na nasilje na internetu i dob ispitanika

		Dob			P*
		12 N (%)	13 N (%)	14 N (%)	
Treba li nasilje na internetu prijaviti nadležnoj osobi	Da	22 (23,4)	53 (56,4)	19 (20,2)	0,69
	Ne	1 (11,1)	6 (66,7)	2 (22,2)	
Znate li što znači cyberbullying tj. virtualno zlostavljanje	Da	23 (23,2)	55 (55,6)	21 (21,2)	0,75
	Ne	0	3 (100)	0	
Poznate li osobu koja je doživjela internetsko nasilje	Da	19 (30,6)	29 (46,8)	14 (22,6)	0,01
	Ne	4 (9,8)	30 (73,2)	7 (17,1)	

* Fisher's exact test

Pokazalo se kako nema značajnih razlika u rezultatima varijabli koje se odnose na nasilje na internetu prema spolu ispitanika (Tablica 12.).

Tablica 12. Povezanost nasilja na internetu prema spolu ispitanika.

		Spol		X ²	P*
		Muško N (%)	Žensko N (%)		
Kome bi se obratili za pomoć u slučaju da vas netko maltretiran na internetu?	Bratu, sestri	4 (36,4)	7 (63,6)	4,211	0,24
	Prijatelju	8 (66,7)	4 (33,3)		
	Roditelju	31 (47)	35 (53)		
	Učitelju	4 (28,6)	10 (71,4)		
Kada vam s nepoznate e-mail adrese stigne e-mail s uznemirujućim fotografijama najbolje je	Ništa ne poduzeti	2 (100)	0	6,566	0,08
	Odgovoriti da me puste na miru	2 (66,7)	1 (33,3)		
	Odmah ga izbrisati	30 (51,7)	28 (48,3)		
	Prijaviti roditeljima, profesorima	13 (32,5)	27 (67,5)		
Jeste li ikada doživjeli ili vidjeli cyberbullying?	Doživio sam	5 (29,4)	12 (70,6)	4,157	0,24
	Nikad nisam doživio	11 (39,3)	17 (60,7)		
	Nikad nisam vidio	4 (66,7)	2 (33,3)		
	Vidio sam	27 (51,9)	25 (48,1)		

* Hi kvadrat test

Pokazalo se kako nema značajnih razlika u rezultatima varijabli koje se odnose na nasilje na internetu prema dobi ispitanika (Tablica 13.).

Tablica 13. Povezanost nasilja na internetu prema dobi ispitanika.

		Dob			
		12	13	14	
		N (%)	N (%)	N (%)	
Kome bi se obratili za pomoć u slučaju da vas netko maltretira na internetu?	Bratu, sestri	1 (9,1)	7 (63,6)	3 (27,3)	0,16
	Prijatelju	1 (8,3)	5 (41,7)	6 (50)	
	Roditelju	17 (25,4)	39 (58,2)	11 (16,4)	
	Učitelju	4 (30,8)	8 (61,5)	1 (7,7)	
Kada vam s nepoznate e-mail adrese stigne e-mail s uznemirujućim fotografijama najbolje je	Ništa ne poduzeti	0	2 (100)	0	0,73
	Odgovoriti da me puste na miru	0	3 (100)	0	
	Odmah ga izbrisati	16 (27,1)	30 (50,8)	13 (22)	
	Prijaviti roditeljima, profesorima	7 (17,9)	24 (61,5)	8 (20,5)	
Jeste li ikada doživjeli ili vidjeli cyberbullying?	Doživio sam	3 (17,6)	10 (58,8)	4 (23,6)	0,40
	Nikad nisam doživio	5 (18,5)	19 (70,4)	3 (11,1)	
	Nikad nisam vidio	1 (16,7)	5 (83,3)	0	
	Vidio sam	14 (26,4)	25 (47,2)	14 (26,4)	

* Fisher's exact test

Pokazalo se kako postoji značajna razlika u mišljenju ispitanika što je gledanje spotova na internetu koji prikazuju tučnjave na YouTubeu prema spolu ispitanika ($X^2=8,253$; $P=0,04$), na način da značajno više ispitanika muškoga spola smatra kako je to prihvatljivo dok značajno više ispitanika ženskoga spola smatra kako nije prihvatljivo. Pokazalo se kako postoji značajna razlika u mišljenju koliko se često cyberbullying događa prema spolu ispitanika ($X^2=9,861$; $P=0,02$), na način da značajno više ispitanika muškoga spola smatra kako se događa često dok značajno više ispitanika ženskoga spola smatra kako se događa svakodnevno (Tablica 14.).

Tablica 14. Posljedice nasilja na internetu, učestalost i prevencija prema spolu ispitanika.

		Spol		X ²	P*
		Muško N (%)	Žensko N (%)		
Gledanje spotova koji prikazuju tučnjave na YouTubeu je	Nasilje na internetu	13 (43,3)	17 (56,7)	8,253	0,04
	Neprihvatljivo	19 (38,8)	30 (61,2)		
	Prihvatljivo	10 (83,3)	2 (16,7)		
	Svi to rade	4 (36,4)	7 (63,6)		
Mislite li da je cyberbulling opasan za mentalno zdravlje?	Da	41 (44,1)	52 (55,9)	1,684	0,29
	Ne	6 (66,7)	3 (33,3)		
Mislite li da cyberbulling ostavlja posljedice na vaše zdravlje?	Da	32 (41)	46 (59)	2,220	0,13
	Ne	14 (58,3)	10 (41,7)		
Što mislite koliko često se događa cyberbulling?	Često	18 (62,1)	11 (37,9)	9,861	0,02
	Nikada	2 (100)	0		
	Rijetko	3 (75)	1 (25)		
	Svakodnevno	24 (35,3)	44 (64,7)		
Smatrate li kako bi profesori više trebali pričati o cyberbullingu i opasosima na internetu?	Dovoljno pričaju	28 (40,6)	41 (59,4)	2,150	0,20
	Više bi trebali pričati	19 (55,9)	15 (44,1)		

* Hi kvadrat test

Pokazalo se kako nema značajnih razlika u odgovorima o posljedicima nasilja na internetu, učestalosti i prevenciji prema dobi ispitanika (Tablica 15.).

Tablica 15. Povezanost posljedica nasilja na internetu, učestalost i prevencija prema dobi ispitanika.

		Dob			P*
		12 N (%)	13 N (%)	14 N (%)	
Gledanje spotova koji prikazuju tučnjave na YouTubeu je	Nasilje na internetu	12(41,4)	13 (44,8)	4 (13,8)	0,19
	Neprihvatljivo	9 (18)	31 (62)	10 (20)	
	Prihvatljivo	1 (8,3)	8 (66,7)	3 (25)	
	Svi to rade	1 (9,1)	7 (63,6)	3 (27,3)	
Mislite li da je cyberbulling opasan za mentalno zdravlje?	Da	21 (22,8)	54 (58,7)	17 (18,5)	0,30
	Ne	2 (20)	4 (40)	4 (40)	
Mislite li da cyberbulling ostavlja posljedice na vaše zdravlje?	Da	17 (22,1)	46 (59,7)	14 (18,2)	0,59
	Ne	5 (20)	13 (52)	7 (28)	
Što mislite koliko često se događa cyberbulling?	Često	6 (21,4)	13 (46),	9 (32,1)	0,53
	Nikada	0	2 (100)	0	
	Rijetko	1 (25)	2 (50)	1 (25)	
	Svakodnevno	16 (23,2)	42 (60,9)	11 (15,9)	
Smatrate li kako bi profesori više trebali pričati o cyberbullingu i opasnosima na internetu?	Dovoljno pričaju	11 (16,2)	40 (58,8)	17 (25)	0,06
	Više bi trebali pričati	12 (34,3)	19 (54,3)	4 (11),	

* Fisher's exact test

5. RASPRAVA

U istraživanju su sudjelovala 104 učenika sedmih razreda osnovne škole Bartola Kašića. U upitniku je sudjelovalo više osoba ženskog spola. Od 104 ispitanika 53,8% ispitanika je ženskog roda, dok je 45,2% ispitanika muškog roda, jedan učenik se nije izjasnio o svojem spolu. Najveći broj ispitanika je u dobi od 13 godina života (56,7%), dok je najmanje ispitanika u dobi od 14 godina života (20,2%), jedan učenik se nije izjasnio o svojoj dobi. Od ukupnog broja ispitanika njih 50 % na internetu provodi 3 do 4 sata dnevno, te njih 67,3 % tvrdi kako njihovi roditelji/skrbnici ne kontroliraju njihove društvene mreže, 93,3 % učenika tvrdi kako koriste društvene mreže, te 81,7 % učenika najviše koristi WhatsApp. Ova dobivena brojka slaže se s drugim istraživanjima pošto internet i društvene mreže mlađa populacije koriste svakodnevno. Također, istraživanje je pokazalo kako većina učenika internet koristi na dnevnoj bazi (pisanje zadaća, igranje igrica, društvene mreže i sl.), ovakav rezultat istraživanja je bio očekivan. U istraživanju se pokazala znatno velika razlika u spolu u korištenju interneta, ispitanici ženskog spola najviše koriste internet za slušanje glazbe i društvene mreže. Ispitanici muškog spola najviše koriste za igranje igrica putem interneta. Od ukupnog broja ispitanika 90,4% učenika smatra kako slanje neželjenog sadržaja, poruka i fotografija je internetsko nasilje. Istraživanje je pokazalo kako nema razlike u spolovima kod internetskog nasilja. Znanstvenike Lauren Mark i Katherine T. Ratliffe 2011. zanimalo jesu li internet nasilnici muškog ili ženskog spola te koje su dobi. Istraživanje je pokazalo kako su internet nasilnici ipak muškog roda, važno je naglasiti kako neka istraživanja nisu pokazala spolne razlike. Što se tiče dobi, istraživanje je pokazalo kako najviše internet nasilnika ima u tinejdžerskoj dobi. Najveći vrhunac ima od 12. do 14. godine života (15). Internetsko nasilje događa se bez obzira na spol učenika. Učenici su u istraživanju pokazali kako bi se njih 64,4% obratilo roditeljima prilikom nasilja na internetu. Takav rezultat je i bio očekivan zbog toga što je roditelj osoba kojoj učenik vjeruje i sigurni su kako bi im roditelji pomogli u takvoj situaciji. Upitnik za učenike je bio u papirnatom obliku te su učenici ostavljali dosta zanimljive poruke na papiru. Jedan učenik je napisao kako nasilje ne bi prijavio profesoru ili nadležnoj osobi u školi zbog toga što nema povjerenja u profesore i ne vjeruje kako bi nešto učinili po tom pitanju. 48,1% učenika smatra kako je neprihvatljivo gledati bilo kakav oblik školske tučnjave na internetu te smatra 75% učenika smatra kako cyberbulling ostavlja posljedice na mentalno zdravlje. 66,3% učenika smatra kako bi profesori više trebali pričati o internetskom

nasilju putem nastave, izvannastavnih aktivnosti, različitih igra i sl. Istraživanje je pokazalo kako ispitanici u starosnoj dobi od 12 godina poznaju više osoba koje su doživjele internetsko nasilje dok ispitanici u dobi od 13 godina poznaju osobe koje su doživjele internetsko nasilje. Prema spolu ispitanika nema značajnih razlika što je bilo očekivano te se dobiveni rezultati podudaraju s ostalim istraživanjima. Također, istraživanje je pokazalo kako nema značajnih razlika u dobi ispitanika koji doživljavaju internetsko nasilje. Takav rezultat je bio očekivan zbog toga što se internetsko nasilje može događati na internetu bez obzira na dob i spol učenika. Podatak koji je pokazalo istraživanje je taj da je vrlo velika razlika u mišljenju učenika koliko se često događa internetsko nasilje. Ispitanici ženskog spola smatraju kako se internetsko nasilje događa često dok ispitanici muškog spola smatraju kako se događa često, ali ne i svakodnevno. Ovaj rezultat govori kako učenici nisu svjesni koliko je internetsko nasilje veliki problem današnjeg doba. Učenici su izloženi svakodnevno internetu, informacijama koje internet omogućuje zato podatak da učenici muškog spola smatraju kako se internetsko nasilje ne događa svakodnevno, je zabrinjavajući. Istraživanje koje se provodilo 2018. pokazalo je da se najveći broj dječijeg cyberbullyinga događa u Australiji. Brojka se kroz godine nije smanjila, a također istraživanje je pokazalo kako se u svim zemljama svijeta od 2011. do 2018. brojke internetskog nasilja sve više povećava (16). Od naših “susjeda” zemlja s najvećim brojem internetskog nasilja je Srbija (17). Istraživanje je pokazalo kako je internetsko nasilje od dobi od 11 do 13 godine života u porastu te je 56,4% djece bilo zlostavljano. Najveća stopa zlostavljenih je u dobi od 14 do 18 godine života. Za vrijeme COVID – 19 pandemije internetsko nasilje se paralelno povećavalo (16). Prema istraživanju svjetske zdravstvene organizacije 2014. internetsko nasilje u Hrvatskoj je bilo 5% na cijelu populaciju, što je 1% više od Slovenije (17). Istraživanje u SAD-u pokazalo je kako su djeca u dobi između 12. i 14. godine života bili žrtve nekog oblika nasilja preko interneta (16). Centar za zaštitu djece grada Zagreba i Hrabri telefon proveli su istraživanje d 2005. te se pokazalo kako je 27% ispitanika bilo izloženo internetskom nasilju (18). Taj podatak je vrlo zanimljiv zbog toga što 2005. nije godina kada je ljudima svakodnevnicu ispunjavao internet. Internet je bio na svojim počecima rada i razvijanja. Internet otpušta svaku društvenu kočnicu kod ljudi zbog toga su ljudi opušteniji na internetu nego uživo. Internet nema društveno prihvatljivih pravila, osobe ne snose nikakve sankcije za svoje ponašanje. Nasilnik koji je uputio ružan komentar, sliku ili nešto treće osobi koju želi povrijediti, ne suočava se s njom direktno, ne vidi njegovu reakciju niti čuje njegov glas. Zbog takvih situacija internet nasilništvo je u porastu te je vrlo bitno pripremiti dijete na svijet

interneta. Educirati ga kako se zaštititi na internetu, poticati ga da izrazi svoje mišljenje i osjećaje. Roditelji bi trebali kontrolirati djetetove društvene mreže (18-20). Kada su djeca mala, roditelji uče svoju djecu nekim osnovnim sigurnosnim pravilima. Npr. prelazak prometne ulice, govore djeci da moraju biti pažljiva, pogledati i uočiti svaku opasnost koja je na cesti. Nakon usvojenog znanja puštaju svoju djecu da sama prijeđu cestu. Takva ista situacija je s internetom. Dijete mora biti svjesno svih opasnosti koje internet pruža te nakon nekog vremena može prepoznati sve opasnosti i na vrijeme ih prevenirati (18). Kod djece je vrlo važno razvijati percepciju na dobro i loše. Zato djeca nakon pravilne edukacije o internetu postaju svjesna kako sve njihove neprimjerene radnje na internetu imaju posljedice. Jako je bitno poticati djecu da razgovaraju o svojim iskustvima i iskustvima njihovih prijatelja na društvenim mrežama i internetu. Vrlo je bitno istaknuti kako djeca komuniciraju u internetskom svijetu u kojem nisu roditelji ili profesori pa je tako roditeljima ili profesorima jako teško prepoznati znakove i simptome internetskog nasilja jer djeca prolaze kroz razne promjene ponašanja u pubertetskoj dobi, te se ponašaju ili ne ponašaju kao svoji vršnjaci. Pomoć učenicima da se osjećaju voljenima, prihvaćenima i shvatljivima u svom vlastitom domu i školi je vrlo važan aspekt prevencije internetskog nasilja. Učenici koji nisu shvaćeni i prihvaćeni traže određeno prihvaćanje u svijetu interneta putem društvenih mreža gdje komuniciraju s potpunim neznancima. Također, računalo koje dijete koristi mora biti na vidljivom mjestu, npr. dnevni boravak, kuhinja, kako bi roditelji imali uvid u njihovo korištenje (18-20). Ukoliko dođe do internetskog nasilja kod djeteta, vrlo je bitno djetetu istaknuti kako ono nije krivo za nasilje te pružiti maksimalnu podršku djetetu u teškom razdoblju djeteta (21). Od roditelja ili profesora mora biti brza reakcija na internetsko nasilje, odnosno uključivanje svih nadležnih službi u školi i izvan nje. Škola kao ustanova mora imati svoja pravila za internetsko nasilje, nadležne službe u školi moraju biti pravilno educirane o nasilju te djelatnici škole moraju biti svjesni koliko se često nasilje događa te nasilje preko interneta ne moraju prijavljivati samo roditelji, dužni su ga prijaviti svi zaposlenici škole. Škola kao ustanova mora postaviti jasna pravila djeci kako se u ustanovi ne dopušta nasilje i djeca moraju biti upoznata o sankcijama ukoliko postanu nasilnici (18, 21). Važno je naglasiti kako pravila moraju provoditi svi zaposlenici škole svakodnevno. Škola mora educirati roditelje i učenike ukoliko dođe do internetskog nasilja gdje potražiti pomoć i kome se javiti. Vrlo je važno spomenuti zakonske obveze djece. Konvencija o pravima djeteta donosi članak 16. “Dijete neće biti podvrgnuto samovoljnom i nezakonitom miješanju u njegovu privatnost, obitelj, dom ili dopisivanje, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled.”,

Stavak 2. članak 16. donosi “Dijete ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada.” (18-20).

6. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja i dobivenih rezultata mogu se izvesti sljedeći zaključci:

- Temeljem svog uzorka došla sam do rezultata da sve više maloljetnih osoba provodi vrijeme na internetu te im internet predstavlja veći dio svakodnevnog života, bez obzira na spol učenika. Učenice više vremena provode na internetu koristeći razne društvene mreže, dok učenici više vremena provode na videoigrama. Svakodnevno su uvelike izloženi internetskom nasilju.
- Uzorak je pokazao da maloljetni učenici sve više znaju o mogućnostima koje pruža internet i društvene mreže te ih koriste na svakodnevnoj bazi kako bi si skratili vrijeme ili napisali zadaću za školu.
- Uzorak pokazuje da se sve više učenika susreće s internetskim nasiljem ili poznaje nekoga tko je proživio internetsko nasilje.
- Učenici se sve više susreću sa cyberbullyingom te su u ovom istraživanju dali do znanja kako bi profesori trebali više pričati o internetskom nasilju i više vremena provesti educirajući djecu o toj temi. Bitno je naglasiti kako profesori i roditelji trebaju razvijati kod djece osjećaj povjerenja kako bi im se djeca, ukoliko dođe do internetskog nasilja, mogla u potpunosti povjeriti.
- Učenici su svjesni što zapravo znači internetsko nasilje te su upoznati da se događa svakodnevno. Učenice su prikazale kako se internetsko nasilje događa svakodnevno, dok su i učenici odgovorili da se događa često.
- Globalni problem je u tome kako mladi nisu svjesni internetskog nasilja kojem su izloženi svakodnevno. Roditelji i profesori provode malo vremena na educiranju i nadzoru djece prilikom korištenja društvenih mreža i interneta.

7. SAŽETAK

Cilj istraživanja: Opći cilj rada je prikazati mišljenje učenika osnovne škole Bartola Kašića prema internetskom nasilju. Istražiti demografske karakteristike ispitanika, istražiti njihov vremenski boravak na internetu i društvenim mrežama, istražiti mišljenje o društvenim mrežama i internetskom nasilju, istražiti percepciju ispitanika o pojmu internetskog nasilja, istražiti povezanost demografskih karakteristika ispitanika s njihovim mišljenjem, percepcijom i poznavanjem s internetskim nasiljem.

Ustroj studije: Prosječna studija.

Ispitanici i metode: Upitnik je bio proveden u osnovnoj školi Bartola Kašića na Jarunu. Upitnik su ispunjavali učenici sedmih razreda osnovne škole Bartola Kašića koji su dobrovoljno pristali na sudjelovanje. U metodi istraživanja upotrijebljen je upitnik od pitanja koja su se sastojala od sociodemografskih podataka te pitanja na temu cyberbullyinga. Upitnik se sastojao od dvadeset jednog pitanja.

Rezultati: Istraživanje je pokazalo kako nema razlike u spolovima kod internetskog nasilja. Podatak koji je pokazalo istraživanje je taj da je vrlo velika razlika u mišljenju učenika koliko se često događa internetsko nasilje. Učenice smatraju kako se internetsko nasilje događa često dok učenici smatraju da se događa često. Svaki učenik je odgovorio da su upoznali nekoga kome se dogodilo internetsko nasilje ili su doživjeli internetsko nasilje.

Zaključak: Istraživanje je pokazalo da se učenici sve više susreću s cyberbullyingom te su u ovom istraživanju dali do znanja kako bi profesori trebali više pričati o internetskom nasilju i više vremena provoditi educirajući djecu o toj temi. Globalan problem je u tome da mladi nisu svjesni opasnosti koje donosi internet.

Ključne riječi: *društvene mreže; internet; internetsko nasilje; nasilje; učenik.*

8. SUMMARY

Objectives: The general goal of the paper is to express opinions of primary school students Bartol Kašić on online violence. In addition, to research the demographic characteristics of respondents, explore their time spent on the Internet and social networks as well as their knowledge and experience with online violence. Further, to analyse opinions about the Internet, social networks and online harassment, inquire the perception of respondents about the concept of virtual abuse and explore the link between the demographic characteristics of respondents and their opinion, perception and knowledge about virtual abuse.

Study design: cross-sectional study.

Participants and methods: The questionnaire was conducted at Bartol Kašić Elementary School in Jarun, Zagreb, amongst seventh graders who voluntarily agreed to participate. The research method administered questions consisting of sociodemographic data as well as of questions on cyberbullying. The questionnaire consisted of 21 questions.

Results: The study found that there is no gender gap in cyberbullying. The data shown by the study is that there is a very big difference in students' opinions about how often online violence happens. Female respondents believe that online violence occurs often while male respondents believe that it happens often but not on a daily basis. Each student replied that they had either met someone who experienced online violence or had experienced online violence themselves.

Conclusion: Research has shown that students are increasingly encountering cyberbullying. In this study the participants made it clear that teachers should talk about online violence more and spend more time educating their students on the subject. The global problem is that young people are unaware of the danger of exposure to the Internet.

Keywords: internet social; networks; online violence; pupil; violence.

9. LITERATURA

1. Buljan Flander G, Krmek M, Borovec K, i Muhek R. Nasilje preko interneta (cyberbullying). Zagreb; Grad Zagreb, Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, Policijska uprava zagrebačka; 2010. str 37.
2. Agatson P, Kowalski R i Limber S. Youth views on cyberbullying. Cyberbullying prevention and response: Experts perspectives. New Yourk; Routledge; 2012. 57-71.
3. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Program aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima. Zagreb; Vlada Republike Hrvatske. 2004.
4. Sedić B, Zdravstvena njega psihijatrijskih bolesnika. Zagreb; Zdravstveno veleučilište; 2006. 30- 45.
5. Sabella R. Cyberbullying. How school counselors can help. Cyberbullying prevention and response: Experts perspectives. New York; Routledge; 2012. 72-92.
6. Rigby K. Zlostavljanje u školama i što možemo učiniti? Zagreb; Mosta; 2006. 54-110.
7. Olweus, D. Nasilje među djecom u školi. Što znamo i što možemo učiniti? Zagreb; Školska knjiga; 1998. 45-70.
8. Bedić, B i Filipović, M. Klikni za sigurnost – spriječimo nasilje, gradimo kulturu mira i nenasilja. Zagreb; Ambidekster Klub; 2014.
9. Popović-Čitić, B. Vršnjačko nasilje u sajber prostoru. Tem. 2009 Ruj; 12 (3): 43-62.
10. Lukić IK, Sambunjak I. Vrste istraživanja. Uvod u znanstveni rad u medicini. Zagreb; Medicinska naklada; 2013. 38-55.
11. Maleš D, Stričević I. Zlostavljanje među učenicima može se spriječiti. Priručnik za učitelje i stručne suradnike. Zagreb; Udruženje Djeca prva; 2005. 20-90.
12. Willard NE. Educator's guide to cyberbullying and cyberthreats. Center for safe and responsible use of the Internet. Champaign (IL): Research Press; 2007. 150-180.
13. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Nasilje. (mrežna stranica). Hrvatska enciklopedija. Zagreb; 1999. Dostupno na adresi: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=43033>. Datum pristupa: 3.7.2022.

14. Mesch GS. Parental Mediation, Online Activities, and Cyberbullying. *Cyberpsychology & Behavior*. MA Lam. 2009; 12(4): 387-393.
15. Cook S. Cyberbullying facts and statistic from 2018. – 2022. (mrežna stranica). Comparitech; New York; 2022. Dostupno na adresi: Cyberbullying Statistics and Facts for 2022 | Comparitech. Datum pristupa: 5.7.2022.
16. Svjetska zdravstvena organizacija. (mrežna stranica). Cyber – bullying. European health information gateway; Danska; 2022. Dostupno na adresi: Cyber-bullying - European Health Information Gateway (who.int). Datum pristupa 5.7.2022.
17. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba. (mrežna stranica). Nasilje preko interneta – cyberbullying. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba; Zagreb; 2010. Dostupno na adresi: Nasilje preko interneta - cyberbullying - Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba. Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba (poliklinika-djeca.hr). Datum pristupa: 5.7. 2022.
18. Lamza Posavec V. Metode društvenih istraživanja. Skripta. Zagreb; Hrvatski studiji; 2004. 30-70.
19. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima. Zagreb; Vlada Republike Hrvatske; 2004. 10-15.
20. Thomas Washington E. An Overview of Cyberbullying in Higher Education. *SA*. 2014; 26(1): 21-27.
21. Dooley JJ, Pyzalski J, Cross D. Cyberbullying Versus Face-to-Face Bullying. *Journal of Psychology*. 2009; 217(4); 182–188.